

Înalta Curte de Casație și Justiție
COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

Decizie nr. 3/2017 din 06/03/2017

Dosar nr. 23/2016

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 245 din 10/04/2017

Iulia Cristina Tarcea - președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Lavinia Curelea - președintele delegat al Secției I civile
Eugenia Voicheci - președintele Secției a II-a civile
Ionel Barbă - președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale
Mihaela Tăbârcă - judecător la Secția I civilă
Simona Lala Cristescu - judecător la Secția I civilă
Viorica Cosma - judecător la Secția I civilă
Alina Iuliana Țuca - judecător la Secția I civilă
Mihaela Paraschiv - judecător la Secția I civilă
Romanița Ecaterina Vrînceanu - judecător la Secția I civilă
Rodica Dorin - judecător la Secția a II-a civilă
Ileana Izabela Dolache - judecător la Secția a II-a civilă
Constantin Brânzan - judecător la Secția a II-a civilă
Virginia Florentina Duminecă - judecător la Secția a II-a civilă
Mirela Polițeanu - judecător la Secția a II-a civilă
Rodica Zaharia - judecător la Secția a II-a civilă
Eugenia Marin - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Carmen Maria Ilie - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Laura-Mihaela Ivanovici - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Cristian Daniel Oana - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Luiza Maria Păun - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Florentina Dinu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Marius Dan Foițoș - judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei - judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal constituit conform dispozițiilor art. 516 alin. (2) din Codul de procedură civilă și ale art. 27² alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (Regulamentul).

Ședința a fost prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna Antonia Constantin, procuror-șef adjunct al Secției judiciare - Serviciul judiciar civil.

La ședința de judecată a participat doamna Mihaela Lorena Mitroi, magistrat-asistent desemnat în conformitate cu dispozițiile art. 27³ din Regulament.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj privind modul de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 cu privire la momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și punctul de vedere formulat de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Completului competent să judece recursul în interesul legii, a acordat cuvântul reprezentantului procurorului general asupra recursului în interesul legii.

Doamna procuror Antonia Constantin, reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, a solicitat admiterea recursului în interesul legii, conform punctului de vedere formulat în scris, apreciind, în principal, că problema de drept sesizată nu este aptă a fi soluționată pe calea unui recurs în interesul legii. În subsidiar a considerat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865, sintagma "data producerii acestora" exprimă data la care împrejurările ce împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale și exercitarea acesteia au fost constatate și au primit efecte în procesul penal printr-un act al procurorului sau o hotărâre judecătorească pronunțată de instanța penală.

Răspunzând întrebării adresate, doamna procuror Antonia Constantin arată că, potrivit punctului de vedere formulat, nu se ajunge la o modificare a textului de lege supus analizei, fiind vorba doar de interpretarea acestuia.

Președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, constatând că nu mai sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului și că nu mai există alte chestiuni prealabile, a declarat dezbaterile închise, iar completul a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

I. Problema de drept care a generat practica neunitară. Orientările jurisprudențiale divergente

1. Prin sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel Cluj s-a arătat că nu există un punct de vedere unitar în practica judiciară privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 cu privire la momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire.

2. Având în vedere cele două opinii conturate în practica judiciară și ținând cont de faptul că dispozițiile art. 511 alin. (1) pct. 3 teza a doua din actualul Cod de procedură civilă sunt identice cu cele din vechea reglementare, Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj a apreciat oportună sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 514 și următoarele din Codul de procedură civilă.

3. Astfel, într-o primă opinie, s-a apreciat, în esență, că momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire este cel al luării la cunoștință de către revizuiet a rezoluției de neînțepere a urmăririi penale ca urmare a constatării de către procuror a intervenției prescripției răspunderii penale sau a unui act similar al organului de urmărire penală prin care se constată o cauză care împiedică finalizarea acțiunii penale printr-o hotărâre judecătorească, acesta fiind momentul la care partea a avut cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, de la acest moment începând să curgă și termenul obiectiv de trei ani prevăzut de textul de lege evocat.

4. Într-o altă opinie, instanțele au apreciat, în esență, că data-limită de la care începe să curgă termenul de revizuire de o lună este momentul împlinirii a trei ani de la data producerii împrejurărilor pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, așa

cum se precizează expres în conținutul art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865, acest moment fiind independent de constatarea acestei împrejurări printr-un act al organului de urmărire penală.

II. Jurisprudența Curții Constituționale

5. În urma verificărilor efectuate nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept în discuție.

III. Opinia Colegiului de conducere al Curții de Apel Cluj

6. Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj, titularul sesizării, a constatat existența practicii judiciare neunitare a instanțelor judecătorești asupra problemei de drept semnalate și, prin Hotărârea nr. 88 din 28 septembrie 2016, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării asupra problemei de drept evocate, fără a-și exprima opinia cu privire la orientarea jurisprudențială pe care o consideră ca fiind legală.

IV. Opinia procurorului general

7. Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat, în principal, că problema de drept nu este aptă a fi soluționată pe calea unui recurs în interesul legii, întrucât implică o interpretare și aplicare cazuală a dispozițiilor legale evocate de titularul sesizării, în funcție de circumstanțele concrete ale litigiilor în care se solicită revizuirea pentru motivul prevăzut de art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865.

8. În subsidiar a considerat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865, în lipsa unei hotărâri a instanței penale de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului ori a hotărârii prin care s-a declarat fals înscrisul, termenul de revizuire de o lună pentru cazurile prevăzute de art. 322 pct. 4 din același act normativ curge de la data la care partea a luat la cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre judecătorească penală. Aceste împrejurări trebuie constatate prin actul procurorului sau hotărârea instanței penale, astfel încât, în interpretarea și aplicarea acestor dispoziții legale, sintagma "data producerii acestora" exprimă data la care împrejurările ce împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale și exercitarea acesteia au fost constatate și au primit efecte în procesul penal. De la data acestor acte începe să curgă termenul de 3 ani, a cărui împlinire marchează momentul obiectiv pentru curgerea termenului de revizuire de o lună.

9. Esența problemei de drept constă în a se stabili data producerii împrejurărilor pentru care condamnarea sau declararea falsului nu se mai poate obține în cadrul procesului penal. Altfel spus, întrebarea pe care o ridică actul de sesizare este dacă termenul de 3 ani prevăzut de art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 se calculează de la data la care aceste împrejurări s-au produs în mod obiectiv în realitatea factuală a cauzei penale sau de la data la care primesc valoare juridică printr-un act al autorității judiciare penale.

10. Pentru a nu priva de aplicare niciunul dintre cele două momente prevăzute de lege, de la care curge termenul de revizuire, aplicarea textului ar trebui să plece de la o analiză concretă a fiecăreia dintre cauzele prevăzute de art. 10 din Codul de procedură penală de la 1968 (art. 16 din actualul Cod de procedură penală) și a modului concret în care ele își produc efectele în procesul penal.

11. Astfel, unele dintre împrejurările care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale și exercitarea acesteia se produc obiectiv, ca fapte juridice stricto sensu (prescripția răspunderii penale, decesul făptuitorului) sau ca act de voință al puterii legiuitoare (amnistia) și operează, fie in rem, fie in personam, după caz. Procurorul sau instanța penală au rolul de a constata, prin actele de procedură pe care le îndeplinesc, intervenirea acestora în economia judiciară a cauzei penale și de a le da efectele juridice cuvenite.

12. Aceste acte de procedură îndeplinesc, din perspectiva cererii de revizuire, rolul de dovezi pentru încadrarea în motivul prevăzut de art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865.

13. Însă, observațiile de mai sus nu au o valoare absolută, general valabilă. Bunăoară, atunci când impedimentul este dat de prescripția răspunderii penale, pot exista cauze de întrerupere sau suspendare a cursului prescripției a căror incidență și efecte sunt supuse unor evaluări judiciare din partea organelor specializate ale statului.

14. Dimpotrivă, în privința altor impedimente legale, precum cele care constau în lipsa temeiului răspunderii penale (inexistența faptei; fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege; existența unei cauze justificative sau de neimputabilitate), evaluarea judiciară din procesul penal are valențe mult mai largi. În aceste situații, soluția pe care procurorul sau instanța penală o pronunță și prin care acestea primesc efectele specifice în planul procesului penal constituie, din perspectiva cererii de revizuire pe care partea o întemeiază pe dispozițiile art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865, însăși împrejurarea care a împiedicat obținerea unei hotărâri de condamnare sau declararea falsului.

15. De asemenea, unele dintre cauzele care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale și exercitarea în continuare a acesteia (de exemplu, lipsa elementelor constitutive ale infracțiunii; existența unor cauze justificative) sunt concomitente faptei însăși, dar primesc efecte în cadrul procesului penal în urma unei judecări de valoare în cuprinsul actului emis de instanța penală sau de organul de urmărire penală. Aplicarea în privința acestor impedimente a termenului de 3 ani raportat la momentul săvârșirii faptei ar lipsi de orice aplicabilitate momentul subiectiv de la care curge termenul de o lună.

16. Dacă s-ar considera că, în toate cazurile, data producerii împrejurărilor despre care se face vorbire în textul supus interpretării este data emiterii actului procesual penal prin care acestea, fiind constatate, primesc efecte în planul procesului penal, ar însemna ca regularitatea cererii de revizuire din perspectiva respectării termenului de exercitare să fie examinată cvasiexclusiv prin raportare la termenul de o lună calculat de la data la care partea a cunoscut acest act. Ca atare, aplicarea termenului de 3 ani prevăzut de art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 va cunoaște o aplicare practică extrem de redusă, doar în privința acelor situații în care partea nu a cunoscut actul procedural prin care se constată intervenirea impedimentelor legale în termen de 3 ani de la emiterea acestuia ori atunci când revizuentul nu a fost subiect procesual principal în cauza penală.

17. În măsura în care instanța supremă va opta pentru o rezolvare unitară s-a considerat că demersul de interpretare a normei în discuție ar putea avea în vedere, pe de o parte, scopul motivului de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865, precum și scopul instituirii termenului de 3 ani, acela de a se asigura securitatea raporturilor juridice consfințite prin hotărâri judecătorești definitive, toate acestea urmând a fi raportate la finalitatea oricărei interpretări juridice, și anume, aplicarea normei (actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat).

18. Termenul de decădere în care poate fi exercitată calea extraordinară de atac pentru acest motiv este cel de o lună, termen aplicabil pentru majoritatea motivelor de revizuire.

19. Momentul de la care începe să curgă acest termen - dies a quo - a fost adaptat situațiilor încadrabile în motiv, avându-se în vedere și opțiunea legiuitorului de a consacra posibilitatea instanței de revizuire de a cerceta, ea însăși, pe cale incidentală, infracțiunea sau falsul.

20. Astfel, atunci când infracțiunea judecătorului, martorului sau expertului nu mai poate fi constatată printr-o hotărâre a instanței penale ori falsul nu mai poate fi declarat, de asemenea, printr-o hotărâre judecătorească, prin art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 au fost prevăzute două momente - un moment subiectiv - data când partea a luat cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală și un moment obiectiv - nu mai târziu de 3 ani de la data producerii acestor împrejurări.

21. Momentul luării la cunoștință reprezintă o chestiune de fapt și poate fi dovedită prin orice mijloc de probă.

22. Termenul de 3 ani constituie un termen determinat obiectiv, menit să asigure stabilitatea raporturilor juridice și să curme incertitudinea cu privire la deznodământul unui proces într-un termen rezonabil.

23. Fără a avea natura juridică a unui termen de decădere ori de prescripție, termenul de 3 ani marchează un interval maxim de la împlinirea căruia termenul de revizuire de o lună începe să curgă inevitabil.

24. El constituie un termen-limită în care partea interesată are posibilitatea să cunoască impedimentul pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face prin hotărâre penală, curge de la un moment determinabil în mod obiectiv (data producerii împrejurărilor care împiedică pronunțarea unei hotărâri penale), independent de poziția subiectivă a părții interesate în formularea cererii de revizuire, de a cunoaște această împrejurare, nefiind susceptibil de întrerupere sau suspendare.

25. În doctrină s-a arătat că, de vreme ce textul vorbește despre data la care au intervenit împrejurările care împiedică pronunțarea unei hotărâri penale, perioada de 3 ani fiind lăsată la dispoziția părții interesate, spre a afla de aceste împrejurări, rezultă că el curge de la producerea împrejurărilor, iar nu de la data la care au fost constatate printr-o hotărâre sau printr-un act al organelor penale.

26. Susținerea doctrinară apare ca fiind corectă pentru anumite împrejurări punctuale - decesul făptuitorului, prescripția răspunderii penale, cu rezerva că, în privința acesteia din urmă, pot interveni cauze de întrerupere sau suspendare care presupun, astfel cum s-a arătat, o evaluare judiciară, supusă, eventual, căilor de atac în procesul penal.

27. De aceea, încercarea de generalizare și aplicare unitară a textului ar putea să se orienteze spre o soluție contrară celei oferite de doctrină, de vreme ce atât motivul de revizuire, cât și condițiile în care instanța de revizuire poate cerceta pe cale incidentală infracțiunea sau falsul sunt subsumate existenței unui act al procurorului sau al instanței penale prin care, constatându-se impedimentul la punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, acesta primește efecte în plan procesual penal și deschide părții posibilitatea de a declara calea extraordinară de atac a revizuirii.

28. Ca atare, se poate afirma că actul îndeplinit în cadrul procesului penal prin care se constată împrejurarea care împiedică constatarea infracțiunii sau declararea falsului în cadrul acestui proces îndeplinește funcția și are valoarea nu doar a unui simplu mijloc de probă pentru dovedirea încadrării în motivul de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865, ci constituie însăși împrejurarea despre care face vorbire art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din același act normativ.

29. Doar în această abordare pot fi conciliate exigențele motivului de revizuire analizat, sub aspect probatoriu, cu cele care țin de regularitatea exercitării acestei căi extraordinare de atac sub aspectul termenului în care poate fi declarată.

30. Revizuentul nu se poate substitui subiecților oficiali ai procesului penal în ceea ce privește aprecierea asupra intervenirii vreunui impediment legal în exercitarea acțiunii penale și nici nu i se poate pretinde acestuia să antameze judecățile de valoare pe care organele judiciare penale le vor emite cu privire la faptele asupra cărora au fost sesizate.

31. Mai mult, din perspectiva instanței care soluționează cererea de revizuire ar însemna ca, cel puțin teoretic, acesteia să i se deschidă posibilitatea de a se pronunța ea însăși asupra existenței vreuneia dintre împrejurările prevăzute de art. 10 din Codul de procedură penală de la 1968 - corespunzător art. 16 din Codul de procedură penală din 2010, mai înainte ca autoritățile judiciare penale să fi dat vreo soluție definitivă cu privire la infracțiune. Or, o atare posibilitate depășește cercetarea pe cale incidentală a infracțiunii sau a falsului și plasează în sarcina instanței de judecată care soluționează revizuirea în procesul civil obligația de a statua ea însăși asupra motivelor care împiedică exercitarea acțiunii penale, cu depășirea atribuțiilor ce îi sunt recunoscute de lege în cazul

în care se invocă motivul prevăzut de art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865.

32. Ca atare, dacă se consideră că data producerii împrejurărilor la care se referă art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 este chiar data emiterii actului de procedură penală de către unul dintre subiecții oficiali ai procesului penal, act prin care aceste impedimente sunt constatate și primesc efecte în cadrul procesului penal, termenul obiectiv de 3 ani ar urma să curgă de la data acestui act.

33. De la momentul împlinirii celor 3 ani începe să curgă termenul de decădere, de o lună, pentru declararea revizuirii.

34. Procurorul general a apreciat că în această interpretare și aplicare a legii scopul instituirii termenului de 3 ani nu este lipsit de orice eficiență juridică. Indiferent de momentul la care partea a luat cunoștință de actul procurorului sau hotărârea instanței penale și intervalul de timp rămas pentru îndeplinirea actului de procedură, cererea de revizuire trebuie formulată în termenul de decădere de o lună calculat, atât prin raportare la momentul subiectiv (data luării la cunoștință), cât și prin raportare la momentul împlinirii celor 3 ani calculați de la data emiterii actului din procesul penal.

V. Raportul asupra recursului în interesul legii

35. Prin raportul întocmit în cauză, judecătorii-raportori au constatat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate ale recursului în interesul legii, iar cu referire la dezlegarea în drept au apreciat că momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire de o lună îl constituie data la care partea a luat cunoștință, în orice mod, de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, iar această dată nu poate depăși intervalul de 3 ani de la data producerii împrejurărilor menționate.

VI. Înalta Curte de Casație și Justiție

36. Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, se constată următoarele:

37. Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal sesizat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj care, potrivit dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, are calitatea procesuală de a declanșa acest mecanism de unificare a practicii judiciare în scopul interpretării și aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătorești.

38. Potrivit art. 515 din Codul de procedură civilă, "Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii".

39. Din cuprinsul textului de lege menționat rezultă condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca recursul în interesul legii să fie admisibil, și anume: sesizarea să aibă ca obiect o problemă de drept, această problemă de drept să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătorești prin hotărâri definitive, iar aceste hotărâri judecătorești să fie anexate cererii.

40. Potrivit actului de sesizare, problema de drept soluționată diferit și supusă dezbaterii recursului în interesul legii vizează interpretarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865.

41. Dezlegarea acestei probleme de drept controversate este una reală, care a primit interpretări diferite, astfel cum rezultă din hotărârile judecătorești definitive anexate actului de sesizare formulat de către Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj, răspunzând așadar scopului recursului în interesul legii.

42. Prin urmare, condițiile legale de admisibilitate a recursului în interesul legii sunt îndeplinite.

43. Obiectul recursului în interesul legii îl constituie interpretarea dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865, respectiv al determinării momentului de la

care începe să curgă termenul de revizuire în ipoteza în care nu există o hotărâre de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului ori o hotărâre prin care înscrisul să fi fost declarat fals.

44. Conform art. 324 alin. 1 pct. 3 din Codul de procedură civilă de la 1865, termenul de revizuire este de o lună și se va socoti, în cazurile prevăzute de art. 322 pct. 4, din ziua în care partea a luat cunoștință de hotărârea instanței penale de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului ori de hotărârea care a declarat fals înscrisul. În lipsa unei astfel de hotărâri termenul curge de la data când partea a luat cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, dar nu mai târziu de 3 ani de la data producerii acestora.

45. Textul supus interpretării, care a fost preluat în termeni identici și în art. 511 alin. (1) pct. 3 din actualul Cod de procedură civilă, conține un moment subiectiv de la care începe să curgă termenul de o lună și un moment obiectiv, după împlinirea căruia nu mai poate fi exercitată revizuirea.

46. Momentul subiectiv este acela în care partea interesată în revizuirea hotărârii civile ia cunoștință, în orice mod, de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

47. Codul de procedură civilă nu stabilește, ca punct de plecare al termenului de revizuire, comunicarea ordonanței procurorului sau a hotărârii penale, după caz, prin care s-a constatat, în condițiile art. 16 din Codul de procedură penală actual (art. 10 din Codul de procedură penală de la 1968), că acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar, când a fost pusă în mișcare, că nu mai poate fi exercitată întrucât a intervenit una dintre situațiile enunțate de textul sus-menționat.

48. Sintagma "partea a luat cunoștință de împrejurările (...)" nu permite limitarea momentului de debut al cursului termenului de revizuire doar la comunicarea actelor sus-menționate. Prin voința legiuitorului ea trebuie înțeleasă în sens larg, ca vizând și orice alte modalități prin care s-ar putea afla, în chip rezonabil, prin raportare la situația personală a revizuentului, dar și la oficialitatea dispozițiilor Codului de procedură penală - cu consecința că nimeni nu poate invoca necunoașterea legii -, că au intervenit elemente de natură să împiedice constatarea infracțiunii printr-o hotărâre penală.

49. În egală măsură, împrejurarea că organul de urmărire penală a dispus, prin actul de neîncepere sau de clasare a urmăririi penale, sesizarea instanței civile pentru cercetarea falsului nu înseamnă că aceasta are drept consecință prelungirea momentului de la care începe să curgă termenul de revizuire până la rămânerea definitivă a hotărârii civile. Revizuirea întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865 nu este condiționată de cercetarea separată a falsului de către instanța civilă, ci instanța de revizuire însăși va cerceta falsul pe cale incidentală.

50. Pe de altă parte, împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală nu sunt la aprecierea persoanei interesate în exercitarea revizuirii, pentru că aceasta nu se poate substitui organului de urmărire penală sau instanței de judecată.

51. Drept urmare, acestei persoane nu i se poate pretinde să se adreseze direct instanței de revizuire, în temeiul estimării sale personale că răspunderea penală a intimatului nu mai poate fi angajată, ci este necesar ca organul de urmărire penală sau instanța penală să fi constatat prin ordonanță, respectiv prin hotărâre, existența impedimentului legal în pronunțarea unei hotărâri de condamnare.

52. Momentul subiectiv analizat se apreciază în raport cu existența obligatorie a unor asemenea acte. Ceea ce nu este obligatoriu, față de expresia folosită în art. 324 alin. 1 pct. 3 din Codul de procedură civilă de la 1865, este ca punctul de plecare al termenului de revizuire să fie legat numai de comunicarea ordonanței sau hotărârii penale.

53. În concluzie, momentul la care partea ia cunoștință de faptul că nu se mai poate face constatarea infracțiunii printr-o hotărâre penală îl poate constitui fie comunicarea actului organului de urmărire penală sau al instanței penale, după caz, fie orice alte circumstanțe care, dovedite prin orice mijloace de probă și la aprecierea instanței de revizuire, formează convingerea acesteia că

partea a știut, de la data actelor sau circumstanțelor respective, că nu mai este posibilă răspunderea penală a făptuitorului.

54. Momentul obiectiv este reprezentat de împlinirea duratei de 3 ani de la data producerii împrejurărilor pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

55. Termenul de 3 ani nu este un alt termen de revizuire, alături de cel de o lună, și nu are natura juridică a termenului de prescripție sau de decădere, susceptibil de întrerupere și suspendare, ci constituie doar o limită maximă până la care s-a îngăduit părții să acționeze în situația în care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

56. Având o asemenea natură juridică, termenul de trei ani nu poate servi la marcarea începutului cursului termenului de o lună pentru exercitarea revizuirii, astfel încât, practic, să se ajungă ca revizuirea să poată fi exercitată în trei ani și o lună de la data producerii împrejurărilor la care se referă art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865.

57. Față de exprimarea fără echivoc a legiuitorului, acest termen începe să curgă de la un moment independent de orice apreciere din partea revizuentului, și anume data producerii împrejurărilor pentru care nu mai este posibilă constatarea infracțiunii printr-o hotărâre penală, iar nu de la momentul subiectiv reprezentat de data la care partea a cunoscut împrejurările menționate. Din aceleași rațiuni nu se poate admite ca sintagma "data producerii împrejurărilor" să fie interpretată ca fiind data emiterii actului procurorului sau hotărârii instanței prin care se constată aceste împrejurări, pentru că s-ar ajunge la o modificare a textului supus interpretării.

58. Pentru ca partea să beneficieze de termenul integral de o lună este necesar să ia cunoștință de împrejurările sus-menționate cel mai târziu cu o lună înainte de trecerea a 3 ani de la data intervenirii împrejurărilor pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală. În caz contrar, partea va mai avea la dispoziție pentru exercitarea revizuirii numai timpul rămas până la împlinirea termenului de trei ani.

59. Rațiunea acestei opțiuni severe a legiuitorului se află în necesitatea ca situația juridică stabilită prin hotărârea susceptibilă de revizuire să nu fie lăsată în incertitudine o perioadă de timp mult prea mare, iar o asemenea abordare este de natură să servească interesele de stabilitate a circuitului juridic civil.

60. Numai în mod excepțional, atunci când organul de urmărire penală sau instanța penală constată intervenită împrejurarea care împiedică atragerea răspunderii penale la mai mult de 3 ani de la data intervenirii acesteia, persoana interesată poate recurge la repunerea în termen, în condițiile stabilite prin art. 103 din Codul de procedură civilă de la 1865.

61. Pentru considerențele arătate, în temeiul dispozițiilor art. 517 alin. (1) cu referire la art. 514 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE,

În numele legii,

DECIDE:

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj.

În interpretarea unitară a dispozițiilor art. 324 alin. 1 pct. 3 teza a doua din Codul de procedură civilă de la 1865 stabilește că momentul de la care începe să curgă termenul de revizuire de o lună îl constituie data la care partea a luat cunoștință, în orice mod, de împrejurările pentru care constatarea

infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală.

Această dată nu poate depăși intervalul de 3 ani de la data producerii împrejurărilor susmenționate.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

WWW.JURI.RO